

Nr 992

Av fru Eriksson i Stockholm m. fl., om införande av ljudenlig stavning.

(Lika lydande med motion nr 873 i Första kammaren)

I Svenska akademiens program ingick att utge en ordbok och en grammatik. Olika ledamöter i akademien arbetade med detta, och först på 1880-talet tillsatte akademien en fast stab för detta arbete. Skalden Leopold utarbetade den första stavningsläran 1801, och han följde därvid principen »att lägga Bruket till grund och af dess öfverensstämmelser utleta reglorna». Beträffande vissa stavningsregler gjordes dock avsteg från principen »då den annars skulle bli ledsam för ögat liksom för handen».

Vår nuvarande stavningsreform tillkom på administrativ väg 1906 med ecklesiastikminister Fridtjuf Berg som upphovsman. Då försvann fv för v och dt för tt, men fortfarande finns annan icke ljudenlig stavning kvar. 1919, 1920, 1926 och 1943 har motioner framlagts i riksdagen om en stavningsreform, som skulle fullfölja den Bergska reformen. På 1920-talet fick motionerna vid några tillfällen majoritet i en av kamrarna men avstogs dock av riksdagen, främst med motiveringen att ett nytt stavsätt så nyligen antagits. Först 1912 hade för övrigt nystavningen blivit obligatorisk i statsförvaltningen.

1931 ställdes en interpellation till dåvarande ecklesiastikminister Stander om en mera begränsad reform främst för att ta bort de stumma ljuden. Statsrådet ansåg emellertid fortfarande att frågan var för tidigt väckt.

1943 begärde folkskolans lärarorganisationer en rättstavningsreform. Frågan togs också upp i riksdagen genom flera motioner, främst pedagogiskt motiverade. Följande reformkrav ställdes bl. a.

- Stavningen borde bara ljudenlig.
- Kort vokalljud borde uttryckas med dubbel konsonant.
- Sche-, tje- och äng-ljuden borde uttryckas genom en ny bokstav eller med en av nu befintliga bokstäver.

I kammardebatten exemplifierades stavningssvårigheterna bl. a. med j-ljudet, som kunde stavas på 18 sätt: cowboy, religion, original, gjuse, ljus, hjälpa, djärv, ange, jag, signera, fiasko, bourgogne, doge, agio, magyar, mig (mej), skylight, preussare (öj).

Motionerna avstogs emellertid även nu kanske främst med hänsyn till

rådande krisläge — det var mitt under andra världskrigets allvarligaste skede.

Mot stavningsreformer har ofta anförts, »att skriftspråket är avsett inte bara för de i tid och rum närvarande utan även till frånvarande samtida och till eftervärlden» (professor v. Friesen). Det skulle vara att göra sig urarva och icke värdigt ett kulturfolk, om nya skrivtecken infördes. Professor Beckman menade i fråga om införandet av nya skrivtecken att detta inte var något stötande; vi borde vara tacksamma mot Olaus Petri, som skapade bokstaven å.

En vanlig invändning mot att anpassa skriftspråket till talspråket har varit att talspråket innehåller många skilda dialekter. Denna invändning har emellertid fått betydligt mindre berättigande. Inte minst genom radio och TV har ett riksspråk kommit fram. Vinsten av ljudenlig stavning skulle i dag vara större än någonsin. Den tid som går åt till rättstavningsövningar skulle kunna minskas och tiden ägnas andra ämnen. Att som Arthur Engberg sade i en debatt låta ögat se vad örat hör skulle i dag kunna genomföras lättare än tidigare. Stavningen är fortfarande inkonsekvent och svårinlärd, inte minst för de många utlänningar, som i dag kommer till vårt land för att stanna. Sch-ljudet stavas på minst 9 sätt, sj, sk, stj, skj, sch, ch, j, g, sc. Gapet mellan skriftspråk och talspråk bör inte finnas kvar eller öka. Det är nu mer än 60 år sedan 1906 års stavningsreform genomfördes, tiden bör vara inne för en ny tidsenlig reform.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av de nuvarande stavningsreglerna, vilken kan leda fram till en ljudenlig stavning inom en icke alltför avlägsen framtid

Stockholm den 28 januari 1969

Nancy Eriksson (s) Gunbjörg Thunvall (s) Ingvar Svanberg (s)

i Stockholm

Ingemar Leander (s)

Lena Hjelm-Wallén (s)
